

Biedrībai „Latvijas Mediju ētikas padome”,
reģistrācijas numurs 40008283017,
Strēlnieku ielā 4A, Rīga, LV-1010

Rīgā 2022.gada 29.decembrī

ATZINUMS
*par žurnālista aizsardzības
normatīvo regulējumu un tā pilnveidošanu*

Biedrība “Latvijas Mediju ētikas padome” (turpmāk arī – Klients) ir vērsusies SIA “Zvērinātu advokātu birojs RER Lextal” (turpmāk – Birojs) ar lūgumu sniegt atzinumu par žurnālista aizsardzības normatīvo regulējumu un tā pilnveidošanu (turpmāk – Atzinums). Līdz ar to starp Biroju un Klientu ir noslēgts līgums par juridisko pakalpojumu – Atzinuma – sniegšanu. Biroju šī līguma izpildē pārstāv Biroja partneris zvērināts advokāts Jānis Ešenvalds.

[1] Klienta sniegtā informācija un uzdevums

2022.gada 16.septembrī ES Eiropas Komisija pieņēma priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai *par vienota mediju pakalpojumu satvara izveidi iekšējā tirgū (Eiropas Mediju brīvības akts) un grozījumiem Direktīvā 2010/13/ES* (turpmāk – *Eiropas Mediju brīvības akts*), nosakot viedokļu par *Eiropas Mediju brīvības aktu* iesniegšanas periodu no 2022.gada 19.septembra līdz 2023.gada 3.februārim.¹

Līdz ar to Klients vērsās Birojā ar lūgumu sniegt atzinumu par žurnālista aizsardzības normatīvo regulējumu un tā pilnveidošanu Latvijas mediju telpā² saistībā ar Eiropas Komisijas priekšlikumu *Eiropas Mediju brīvības aktam*.

Ņemot vērā galveno problēmu, ko Eiropas Komisija plāno risināt ar *Eiropas Mediju brīvības akta* pieņemšanu ir atšķirīgie valstu noteikumi par mediju plurālismu³, tad Atzinuma sniegšanā izmantojamī kritēriji pēc kuriem Eiropas Komisija vērtē Eiropas Savienības dalībvalstu noteikumus par mediju plurālismu un galvenais avots šajā aspektā ir Eiropas Komisijas Tiesiskuma un patērētāju ģenerāldirektorāta ikgadējais ziņojums par tiesiskumu Eiropas Savienībā, kur citu starpā tiek aplūkoti arī jautājumi par mediju brīvību un plurālismu.

¹ Eiropas Mediju brīvības akta (regulas) priekšlikums. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13206-Mediju-brivibas-aizsardziba-Eiropas-Savieniba-Jauni-noteikumi_lv [Skatīts: 09.12.2022.]

² Ievērojot Klienta statūtos noteikto mērķi. Pieejams: <https://www.lmepadome.lv/par-mums/dokument/> [Skatīts: 09.12.2022.]

³ Eiropas Mediju brīvības akta (regulas) priekšlikums. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13206-Mediju-brivibas-aizsardziba-Eiropas-Savieniba-Jauni-noteikumi_lv [Skatīts: 09.12.2022.]

Tā, piemēram, 2022.gada tiesiskuma ziņojumā, vērtējot mediju brīvību un plurālismu Eiropas Savienībā, nemitī vērā šādi dati un informācija:

- 1) Mediju plurālisma un mediju brīvības centra (Roberta Šūmaņa centrs, *angliski* – The Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF)): *Plašsaziņas līdzekļu plurālisma uzraudzības instrumenta* – **Mediju plurālisma monitora** (MPM 2022) dati;⁴
- 2) **Eiropas Padomes Žurnalistikas aizsardzības un žurnālistu drošības veicināšanas platformas** (FOM platforma) *ziņojumi*.⁵
- 3) Eiropas Preses un Mediju brīvības centra (*angliski* – European Centre for Press and Media Freedom (ECPMF))⁶ **Plašsaziņas līdzekļu brīvības kartēšanas platformas** (*angliski* – Mapping Media Freedom) dati⁷ (turpmāk – *Mediju brīvības dati*).

Turklāt 2022.gada tiesiskuma ziņojumā pirmo reizi aplūkoti arī sabiedriskie plašsaziņas līdzekļi, tādējādi atzīstot to īpašo nozīmi sabiedrībā un demokrātijā.⁸

Līdztekus minētajiem datiem Eiropas Komisija saskaņā ar noteiktu metodoloģiju⁹ un anketēšanu¹⁰ (turpmāk – *EK Mediju plurālisma un mediju brīvības kritēriji*) ievāc un apkopo arī dalībvalstu, tostarp Latvijas¹¹, ziņojumus par tiesiskumu.¹²

Atbilstoši *EK Mediju plurālisma un mediju brīvības kritērijiem* vērtē:

- 1) **Mediju regulatora tiesisko regulējumu;**

---

⁴ MPM ir regulārs zinātnisks un holistisks pētījums par mediju ekosistēmu stāvokli, detalizēti aprakstot draudus plašsaziņas līdzekļu plurālismam un brīvībai Eiropas Savienības dalībvalstīs un atsevišķās kandidātvalstīs **MPM2022 Results** Pieejams: <https://cmpf.eui.eu/mpm2022-results/> [Skatīts: 09.12.2022.]

⁵ FOM platforma ir Eiropas Padomes un Eiropas un pasaules žurnālistu organizāciju (Eiropas Raidorganizāciju savienība (EBU), Eiropas Žurnālistu federācija (EFJ), Starptautiskā Žurnālistu federācija (IFJ), u.c.) izveidots mehānisms internetā, ar iespēju žurnālistu organizācijām iesniegt Eiropas Padomē ziņojumus par mediju brīvības aizskārumiem

Eiropas Padomes Žurnālistikas aizsardzības un žurnālistu drošības veicināšanas platforma Pieejams: <https://fom.coe.int/en/apropos> [Skatīts: 09.12.2022.]

⁶ ECPMF ir Eiropas žurnālistu Leipcigā, Vācijā izveidotā nevalstiskā organizācija, kas zināma ar 2009.gada Eiropas Preses brīvības hartas (European Charter on Freedom of the Press) Pieejams: <http://www.pressfreedom.eu/en/index.php#charter> [Skatīts: 09.12.2022.] pieņemšanu un preses brīvības stāvokļa regulāru uzraudzību tās platformā ECPMF Pieejams: <https://www.ecpmf.eu/> [Skatīts: 09.12.2022.]

⁷ **Plašsaziņas līdzekļu brīvības kartēšanas platforma.** Pieejams: <https://www.mappingmediafreedom.org/> [Skatīts: 09.12.2022.]

⁸ 2022. gada ziņojums par tiesiskumu. Komisija sniedz konkrētus ieteikumus dalībvalstīm. Pieejams: https://latvia.representation.ec.europa.eu/jaunumi/2022-gada-zinojums-par-tiesiskumu-komisija-sniedz-konkretus-ieteikumus-dalibvalstim-2022-07-13_lv [Skatīts: 09.12.2022.]

⁹ 2022 Rule of law report – methodology. Pieejams: https://commission.europa.eu/document/download/23aa1ee2-5a5c-4444-a68e-ef8517288eba_lv?filename=64_1_194485_rol_methodology_en.pdf [Skatīts: 09.12.2022.]

¹⁰ 2022 Rule of Law report - input from Member States, Pieejams: https://commission.europa.eu/publications/2022-rule-law-report-input-member-states_en [Skatīts: 09.12.2022.]

¹¹ 2022 Rule of Law Report - Country Chapter Latvia Pieejams: https://commission.europa.eu/document/download/29cf110a-94d9-4b1d-88b7-8b82f92cd9c8_lv?filename=34_1_194053_coun_chap_latvia_lv.pdf [Skatīts: 09.12.2022.]

¹² 2022 Rule of law report - Communication and country chapters Pieejams: https://commission.europa.eu/publications/2022-rule-law-report-communication-and-country-chapters_lv [Skatīts: 09.12.2022.]

- 2) **Tiesisko regulējumu par mediju īpašnieku caurspīdīgumu un valsts ietekmi, proti, noteikumus par mediju īpašnieku caurspīdīgumu, valsts apmaksātās reklāmas un informācijas kampaņu finansējuma caurspīdīgu sadali;**
- 3) **Žurnālistu (darba) tiesisko aizsardzību,**
proti, likumus un praksi kā žurnālistu un citu mediju darbība tiek pasargāta no valsts iejaukšanās, spēja efektīvi izmeklēt uzbrukumus žurnālistiem, pieeja informācijai un publiskiem dokumentiem.

Līdz ar to, ņemot vērā *Mediju brīvības datu kritērijus un EK Mediju plurālisma un mediju brīvības kritērijus*, kā arī Klienta dalīborganizācijas¹³ – raidorganizācijas, preses izdevēji un to apvienības, žurnālistu apvienības, reklāmdevēji un citi masu informācijas līdzekļi – Birojs sniedz šādu Atzinumu par žurnālistu aizsardzības normatīvo regulējumu un tā pilnveidošanu Latvijas mediju telpā saistībā ar Eiropas Komisijas priekšlikumu *Eiropas Mediju brīvības aktam*:

[2] Žurnālistu aizsardzības tiesiskais regulējums Latvijā

[2.1] Mediju regulatora tiesiskais regulējums Latvijā

Preses un citus masu informācijas līdzekļus, kā arī elektroniskos plašsaziņas līdzekļus vispārīgi regulē 1990.gada 20.decembra likums “Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” (turpmāk – Preses likums).¹⁴

Savukārt, Latvijas jurisdikcijā esošo komerciālo, nekomerciālo un sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības kārtību un noteikumus reglamentē 2010.gada 12.jūlija Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums (turpmāk – EPLL).¹⁵ Līdztekus EPLL sabiedriskos elektroniskos plašsaziņas līdzekļus īpaši regulē 2020.gada 19.novembra Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums (turpmāk – SEPLPL).¹⁶

Visbeidzot, reklāmas izgatavošanu un izplatīšanu, kā arī reklāmas izgatavošanā un izplatīšanā iesaistīto personu tiesības, pienākumus un atbildību Latvijā reglamentē 1999.gada 20.decembra Reklāmas likums.¹⁷

Ievērojot to, ka Eiropas Komisija tiecas uz ES regulējuma konsolidāciju vienā *Eiropas Mediju brīvības aktā*, kā arī, ievērojot mediju jomas tiesiskā regulējuma sadrumstalotību Latvijā, kā arī atsevišķu likumu, it īpaši, Preses likuma, pieņemšanas laiku un grozījumu skaitu, kā arī nacionālo un starptautisko tiesu praksi mediju jomā, no normatīvo aktu izstrādes prakses aspekta ir pamats izstrādāt un pieņemt vienotu Latvijas mediju telpas tiesisko regulējumu.

[2.1.1] Preses un citu masu informācijas līdzekļu uzraudzība Latvijā

Attiecībā uz visiem Latvijas jurisdikcijā esošajiem preses un citiem masu informācijas līdzekļiem (turpmāk – masu informācijas līdzekļi) Latvijā nav viena – vienota/kopēja – mediju

¹³ Par biedrību "Latvijas Mediju ētikas padome" Pieejams: <https://www.lmepadome.lv/par-mums/> [Skatīts: 09.12.2022.]

¹⁴ Likums "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/64879> [Skatīts: 09.12.2022.]

¹⁵ Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/214039> [Skatīts: 09.12.2022.]

¹⁶ Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/319096> [Skatīts: 09.12.2022.]

¹⁷ Reklāmas likums. <https://likumi.lv/ta/id/163> [Skatīts: 09.12.2022.]

regulatora, kas varētu apgrūtināt *Eiropas Mediju brīvības akta* 3.iedaļā paredzēto Eiropas regulatoru sadarbību, proti, Latvijas gadījumā regulas projekta izpratnē pastāv vairākas regulatīvās iestādes, kas no vienas puses sekmē neatkarību un objektivitāti, bet no otras kavē sadarbību un vienlīdzību attiecīgajās uzraudzības jomās.

Vispārēji masu informācijas līdzekļi par Preses likumā noteikto aizliegumu un ierobežojumu pārkāpšanu, kā arī savu pienākumu neizpildi vai administratīvajiem pārkāpumiem atbild Latvijas Republikas likumos noteiktajā kārtībā (Preses likuma 27.pants), līdz ar to likumos noteiktajā veidā un kārtībā ir pakļauti attiecīgo tiesībsargājošo iestāžu uzraudzībai.

Tā, piemēram, administratīvā pārkāpuma procesu par informācijas avota noslēpuma izpaušanu masu informācijas līdzeklī veic Valsts policija, savukārt, attiecībā uz elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem – Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (Preses likuma 33.pants). Tikmēr personas tiesību uz savu masu informācijas līdzeklī aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību vispārīgi veic tiesa (Civilprocesa likuma 1.pants). Savukārt, attiecībā uz masu informācijas līdzeklī izdarītajiem noziedzīgajiem nodarijumiem izmeklēšanu veic Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) 386. un 387.pantā attiecīgi kompetentā izmeklēšanas iestāde atbilstoši tai piekritīgajiem Krimināllikuma (turpmāk – KL) Sevišķās daļas pārkāpumiem.

Vienlaikus, ievērojot preses brīvību (Preses likuma 1.pants), masu informācijas līdzekļi sevi uzrauga arī paši, piemēram, Klienta izstrādātais un pieņemtais Ētikas kodekss – visaptverošai mediju pašregulācijai Latvijā¹⁸, vai Latvijas Žurnālistu asociācijas (LŽA) Ētikas kodekss¹⁹ vai arī Latvijas Žurnālistu savienības (LŽS) Ētikas kodekss²⁰.

Tāpat masu informācijas līdzekļi var reģistrēties Masu informācijas līdzekļu reģistrā, ko uztur Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs (Preses likuma 9.pants). Taču, ja masu informācijas līdzeklis:

- 1) tā dībinātājs vai izdevējs un redakcija likumā vai līgumā paredzētajos gadījumos izbeidz masu informācijas līdzekļa darbību; **vai**
- 2) gada laikā pēc masu informācijas līdzekļa reģistrācijas lēmuma spēkā stāšanās dienas tas nav nācis kļajā; **vai**
- 3) tiesa pēc Latvijas Republikas ģenerālprokurora, Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra vai finanšu ministra pieteikuma ir pieņēmusi nolēmumu par masu informācijas līdzekļa darbības izbeigšanu,

masu informācijas līdzekļa darbība izbeidzas (Preses likuma 11., 12.pants). Ja masu informācijas līdzekļa darbība tiek izbeigta ar tiesas nolēmumu, Uzņēmumu reģistrs var iecelt pilnvarotas personas, kurām uzdod realizēt pieņemtā nolēmuma izpildi (Preses likuma 13.pants).

Taču Uzņēmumu reģistrs var atteikt masu informācijas līdzekļa reģistrāciju ne tikai pastāvot Preses likuma 10.panta formālajiem reģistrācijas šķēršļiem, bet arī gadījumā, ja konkrētā masu informācijas līdzekļa darbība nav pieļaujama pēc būtības (Preses likuma 7., 9., 10. un 12.

¹⁸ Latvijas Mediju ētikas padomes Ētikas kodekss Pieejams: <https://www.lmepadome.lv/> [Skatīts: 09.12.2022.]

¹⁹ Latvijas Žurnālistu asociācijas Ētikas kodekss Pieejams: <http://www.latvijaszurnalisti.lv/etikas-kodekss/> [Skatīts: 09.12.2022.]

²⁰ Latvijas Žurnālistu savienības Ētikas kodekss Pieejams: <https://www.zurnalistsavieniba.lv/?p=3519&pp=3768&lang=923> [Skatīts: 09.12.2022.]

pants).²¹ Šāds precedents, līdztekus no Preses likuma izrietošai iespējai vērsties pie Latvijas Republikas Ģenerālprokurora, paver iespēju lūgt arī Uzņēmumu reģistra Galvenajam valsts notāram izslēgt no Masu informācijas līdzekļu reģistra masu informācijas līdzekli, kura darbība nav pieļaujama pēc būtības, tādējādi zināmā mērā līdztekus Ģenerālprokuroram apveltot arī Galveno valsts notāru ar masu informācijas līdzekļu uzrauga lomu.

Tikmēr attiecībā uz sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem Latvijā ir izveidots ombuds, kurš gan pārrauga tikai attiecīgo sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības atbilstību SEPLPL prasībām, kamēr vispārēji attiecībā uz masu saziņas līdzekļiem Latvijā valsts izveidota ombuda institūta nav. Savukārt, pašregulācijas ietvaros uzraudzību veic sadrumstaloti – vairākas institūcijas pēc to biedru piederības principa – piemēram, Klienta Ētikas padome²² vai LŽA Ētikas komisija²³. Tādējādi, masu informācijas līdzekļu uzraudzība Latvijā ir visnotaļ sadrumstalota, kādēļ būtu nepieciešams izveidot vienotu/kopēju mediju regulatoru tostarp ar ombuda funkciju. Tas arī sekmētu sadarbību topošā *Eiropas Mediju brīvības akta* ietvaros. Zināmā mērā šis priekšlikums sasaucas arī ar Mediju plurālisma monitora secinājumiem par Latviju 2022.gadā (MPM 2022), proti, “izveidot mediju regulācijas pasākumus [...] visos mediju segmentos.”²⁴

Savukārt, lai arī Preses likuma 1.panta “Preses brīvība” trešajā daļā ir noteikts masu informācijas līdzekļu monopolizācijas aizliegums, tomēr trīs no pieciem mediju tirgus plurālisma rādītājiem Latvijā uzrāda augsta riska situāciju, no kuriem īpaša augsta ir ziņu mediju koncentrācija (86%) un tiešsaistes platformu koncentrācija (88%). 2001.gada 4.oktobra Konkurences likumā²⁵ “noteikts universāls koncentrācijas regulējums, kas 40% no tirgus daļas definē kā dominējošo stāvokli tirgū. Audiovizuālo mediju segmenta koncentrācijas regulējums ir stingrāks, tajā dominējošais stāvoklis definēts sākot no 35% tirgus daļas. Mediju firmu dominējošā stāvokļa novērtējums tiek sniepts tikai uzņēmumu apvienošanās gadījumā. Latvijas mediju regulācijā nav noteikti horizontālās vai starpmediju koncentrācijas ierobežojumi. Mediju regulējumā nav paredzēti īpaši ierobežojumi un sankcijas, lai risinātu horizontālās koncentrācijas problēmu ziņu mediju nozarē. Vienīgais veids, kā ierobežot horizontālo koncentrāciju, ir uzņēmumu apvienošana, īpaši, ja mediju kompānijas ir iekļautas nacionālajai drošībai nozīmīgu komercsabiedrību sarakstā.”²⁶ Līdz ar to, izstrādājot jauno mediju regulējumu, būtu jāparedz ne tikai vienots/kopīgs mediju regulators, bet arī jānosaka tajā noteikti horizontālās vai starpmediju koncentrācijas ierobežojumi, kā arī attiecīgi jāparedz sankcijas, lai risinātu horizontālās koncentrācijas problēmu, it īpaši ziņu mediju nozarē, bet ne tikai tajā.

[2.1.2] Elektronisko plašsaziņas līdzekļu uzraudzība Latvijā

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu uzraudzība Latvijā veic Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (turpmāk – NEPLP), kas ir neatkarīga pilntiesīga autonoma institūcija, kas atbilstoši savai kompetencei pārstāv sabiedrības intereses elektronisko plašsaziņas līdzekļu

²¹ Augstākās tiesas 13.03.2020. spriedums Nr. SKA-90/2020 (A420286916) Pieejams: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/6145> [Skatīts: 09.12.2022.]

²² Latvijas Mediju ētikas padomes Ētikas padome. Pieejams: <https://www.lmepadome.lv/etikaspadome/> [Skatīts: 09.12.2022.]

²³ Latvijas Žurnālistu asociācijas Ētikas komisija Pieejams: <http://www.latvijaszurnalisti.lv/nolikums/> [Skatīts: 09.12.2022.]

²⁴ Rožukalne A. Digitālās ēras mediju plurālisma monitorings. 2022.gada ziņojums par Latviju. Pieejams: <https://doi.org/10.2870/765448> [Skatīts: 09.12.2022.]

²⁵ Konkurences likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/54890> [Skatīts: 09.12.2022.]

²⁶ Rožukalne A. Digitālās ēras mediju plurālisma monitorings. 2022.gada ziņojums par Latviju. Pieejams: <https://doi.org/10.2870/765448> [Skatīts: 09.12.2022.]

jomā, kā arī uzrauga, lai to darbībā tiktū ievērota Latvijas Republikas Satversme, EPLL un citi normatīvie akti. Padome ir atvasināta publiska persona. (EPLL 57. un 60.pants).

Līdztekus NEPLP sabiedriskos elektroniskos plašsaziņas līdzekļus atsevišķi uzrauga Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (turpmāk – SEPLP), kontrolējot tās atbilstību SEPLPL noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību sabiedriskajam pasūtījumam un finanšu līdzekļu izlietojuma atbilstību apstiprinātajam budžetam (SEPLPL 12. un 17.pants).

Kā jau minēts iepriekš, tad Latvijā būtu nepieciešams izveidot vienotu/kopēju mediju regulatoru tostarp ar ombuda un starpmediju koncentrācijas novēršanas funkciju. Sadrumstalota mediju tirgus uzraudzība neveicina starpmediju koncentrācijas novēršanu, kā arī rada draudus nevienveidīgai mediju jomas regulācijai, kā arī kavēs sadarbību *Eiropas Mediju brīvības akta* ietvaros.

Papildus iepriekš minētajam, *Eiropas Mediju brīvības akta* kontekstā, izstrādājot regulējumu Latvijā jāpievērš uzmanība arī tiešsaistes platformu koncentrācijai un konkurencei Latvijas jurisdikcijā, it īpaši ievērojot to, ka “dati par Latvijas iedzīvotāju ziņu iegūšanas paradumiem²⁷ liecina, ka lielākā daļa ziņu lietotāju ziņas iegūst caur google.com vai sociālajiem medijiem (pārsvarā Facebook) [kopā 88%]”²⁸.

[2.1.3] Reklāmdevēju uzraudzība Latvijā

Reklāmas izgatavošanu un izplatīšanu, kā arī reklāmas izgatavošanā un izplatīšanā iesaistīto personu uzraudzību Latvijā īsteno Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, Konkurences padome, NEPLP, zāļu reklāmas jomā – Veselības inspekcija, veterinārmedicīnisko un veterinārfarmaceitisko pakalpojumu sniedzējiem paredzētās veterināro zāļu reklāmas jomā – Pārtikas un veterinārais dienests (Reklāmas likuma 13.pants).

Ievērojot to, ka reklāmas izgatavošanā un izplatīšanā iesaistītās personas darbojas vienotā Latvijas mediju tirgū, tad, ņemot vērā jau tā sadrumstaloto mediju uzraudzību, kā arī vēl vairāk sadrumstaloto reklāmas izgatavošanā un izplatīšanā iesaistīto personu uzraudzību, būtu nepieciešams izveidot vienotu/kopēju mediju regulatoru ar jau iepriekš uzskaņitajām funkcijām mediju tirgus plurālisma veicināšanā.

Īpašs izaicinājums reklāmdevēju uzraudzībā ir arī tā dēvēto influenceru (satura veidotāju) uzraudzība. Tā no “Eiropas Savienības Tiesas sprieduma (02.09.2021. spriedums Lietā C-371/20 Peek & Cloppenburg) izriet, ka komercprakse, kurā komerciāla rakstura publikācijās netiek iekļautas, pievienotas vai citādi skaidri parādītas norādes par to, ka tas ir reklāmraksts (reklāma, apmaksāts saturs, sponsorēts saturs, apmaksāta sadarbība vai tml.), ir uzskatāma par jebkuros apstākļos maldinošu un līdz ar to negodīgu komercpraksi. Eiropas Savienības Tiesa šajā spriedumā arī ir secinājusi, ka "samaksa" par publicēto komerciālā rakstura informāciju nozīmē ne vien samaksu naudā, bet arī citus izpildījuma veidus vai priekšrocības ar materiālu vērtību, kas tiek saņemtas apmaiņā pret attiecīgo publikāciju. Negodīgas komercprakses direktīvas tiesību normas, kuras aizsargā patērētājus pret slēptu reklāmu, ir vērstas uz to, lai

²⁷ Pētījums par Latvijas iedzīvotāju medijpratību un mediju saturu lietošanas paradumiem. Latvijas Fakti. Pieejams: http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/ledz_medijpratiba_PETIJUMS.pdf [Skatīts: 09.12.2022.]

²⁸ Rožukalne A. Digitālās ēras mediju plurālisma monitorings. 2022.gada ziņojums par Latviju. Pieejams: <https://doi.org/10.2870/765448> [Skatīts: 09.12.2022.]

nodrošinātu augstu patēriņtāju aizsardzības līmeni pret negodīgu komercpraksi un ir balstīta apstāklī, ka patēriņtājs salīdzinājumā ar dažādiem komercprakses īstenotājiem ir nelabvēlīgākā situācijā, it īpaši attiecībā uz informācijas līmeni.”²⁹ Kā minēts, tad šobrīd influencerus Latvijā uzrauga Patēriņtāju tiesību aizsardzības centrs. Līdz ar to līdztekus iepriekš minētajiem priekšlikumiem mediju regulējumā būtu iekļaujams arī regulējums (pazīmes) attiecībā uz saturs veidotāju juridisko statusu, lai uz tiem attiecīgi skaidri būtu attiecināms arī mediju regulējums.

[2.2] Mediju īpašnieku caurspīdīgums un valsts ietekme Latvijā

[2.2.1] Mediju īpašnieku caurspīdīguma tiesiskais regulējums Latvijā

Saskaņā ar Eiropas Komisijas Tiesiskuma un patēriņtāju ģenerāldirektorātam iesniegto Latvijas ziņojumu par tiesiskumu – medijiem Latvijā “nav pienākumu tieši atklāt plašai sabiedrībai īpašnieku struktūru. Tomēr sabiedrībai ir iespēja iegūt šādu informāciju no Uzņēmumu reģistra [, tostarp internetā <https://info.ur.gov.lv/>,] un NEPLP tīmekļa vietnē,” ievērojot to, ka “visiem Latvijā reģistrētajiem uzņēmumiem, to skaitā medijiem, informācija par patiesajiem labuma guvējiem jāsniedz Uzņēmumu reģistrām un [pēc 2021.gada grozījumiem EPLL] pakalpojumu sniedzējiem informācija par patiesā labuma guvējiem vai to maiņu jāsniedz [arī] NEPLP.”³⁰ Vienlaikus “Latvijas Nacionālajā atvērtās pārvaldības rīcības plānā 2022.–2025. gadam paredzēta apņemšanās (5.3. pasākuma c) apakšpunktā) veicināt plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesību informācijas pieejamība sabiedrībai.”³¹ Līdz ar to būtu tikai likumsakarīgi mediju regulējumā nākotnē īstenot minēto apņemšanos.

Tomēr Mediju plurālisma monitora secinājumos par Latviju 2022.gadā (MPM 2022) pamatoti konstatēts, ka “mediju īpašnieku caurskatāmības regulējums Latvijā atšķiras, atkarībā no mediju segmenta. [Tā, piemēram,] digitālo mediju uzņēmumiem nav īpašu noteikumu attiecībā uz publiski pieejamiem datiem par īpašniekiem un patiesā labuma guvējiem,”³² t.i. tiem nav pienākums, piemēram, iesniegt šīs ziņas regulatoram NEPLP kā citu segmentu elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem. Arī šo trūkumu varētu novērst nākotnes mediju regulējumā, pirmkārt, paredzot plašu mediju segmentu (veidu) klāstu, un, otrkārt, paredzot vienotu regulējumu attiecībā uz jaunajam vienotajam regulatoram iesniedzamo informācijas par mediju īpašniekiem saturu.

[2.2.2] Publiski finansētas reklāmas un informācijas kampaņu finansējuma caurspīdīgums Latvijā

Publiski finansētas reklāmas un informācijas kampaņas Latvijā valsts un pašvaldību iestādes un to kapitālsabiedrības vispārīgi plāno un iepērk, ievērojot 2016.gada 15.decembra Publisko iepirkumu likuma prasības, ko attiecīgi uzrauga un par ko informāciju publicē, apkopo un vērtē Iepirkumu uzraudzības birojs.³³ Taču Publisko iepirkumu likumu nepiemēro, ja iepirkuma līgums ir par tāda raidījumu materiāla iegādi, izstrādi, ražošanu vai kopražošanu, kas paredzēts audio un audiovizuālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu pakalpojumiem, ja līguma slēgšanas

²⁹ Satura veidotājiem (influenceriem) Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/satura-veidotajiem-influenceriem> [Skatīts: 09.12.2022.]

³⁰ 2022 Rule of Law Report - Country Chapter Latvia Pieejams: https://commission.europa.eu/document/download/29cf110a-94d9-4b1d-88b7-8b82f92cd9c8_lv?filename=34_1_194053_coun_chap_latvia_lv.pdf [Skatīts: 09.12.2022.]

³¹ Turpat

³² Rožukalne A. Digitālās ēras mediju plurālisma monitorings. 2022.gada ziņojums par Latviju. Pieejams: <https://doi.org/10.2870/765448> [Skatīts: 09.12.2022.]

³³ Publisko iepirkumu likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/287760> [Skatīts: 09.12.2022.]

tiesības piešķir elektroniskie plašsaziņas līdzekļi, vai līgumiem par raidījumu vai raidījumu nodrošināšanu, kuru slēgšanas tiesības piešķir elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem (Publisko iepirkumu likuma 3.panta pirmās daļas 2.punkts), kur attiecīgi saistošs būs EPLL un SEPLPL likumu regulējums ar attiecīgi NEPLP un SEPLP uzraudzības mehānismu.

Savukārt, valsts budžeta un pašvaldību budžetu izstrādāšanas, apstiprināšanas un izpildes kārtību un atbildību budžeta procesā nosaka 1994.gada 24.marta Likums par budžetu un finanšu vadību.³⁴ Un valsts budžeta līdzekļu izlietojumu vispārīgi kontrolē Valsts kontrole, kas ir neatkarīga koleģiāla augstākā revīzijas (audita) iestāde Latvijas Republikā.³⁵

[2.3] Žurnālistu (darba) tiesisko aizsardzība Latvijā

[2.3.1] Izteiksmes brīvības aizsardzība un žurnālista profesijas standarts un tā aizsardzība

Saskaņā ar 1990.gada 4.maija deklarāciju "Par Latvijas Republikas pievienošanos starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos"³⁶ Latvija ir pievienojusies ANO 1948.gada 10.decembra Vispārējai cilvēktiesību deklarācijai (VCD) un 1966.gada 16.decembra Starptautiskajam paktam par pilsoņu un politiskajām tiesībām (Pakts), atbilstoši kuriem Latvija attiecīgi atzīst un aizsargā katru cilvēku tiesības uz pārliecības brīvību un tiesības brīvi paust savus uzskatus (VCD un Pakta 19.pants). Savukārt, reģionālajā līmenī ar 1997.gada 27.jūnija likumu Latvija ir pievienojusies 1950.gada 4.novembra Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai un Eiropas Savienības ietvaros arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartai, atzīstot minētās tiesības uz vārda brīvību arī reģionāli.

Nacionālajā līmenī Latvijas Republikas Satversmes 100.pants īsi un nepārprotami nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.³⁷ Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātās tiesības uz vārda brīvību un cenzūras aizliegums ietverti arī Preses brīvības jēdzienā Preses likuma 1.pantā.

Žurnālista jēdziena legāldefinīcija, tiesības un pienākumi ietverti Preses likuma 23.-25.pantā, kas, izņemot žurnālista pienākumu katalogu (25.pants), nav grozīti kopš Preses likuma pieņemšanas 1990.gada 20.decembrī. Līdz ar to, ievērojot iepriekšējās nodaļās minēto par novecojušo regulējumu, kā arī mediju (veidu) segmentu daudzveidību un informācijas tehnoloģiju ietekmes rezultātā radušos jauno mediju specialitāšu klāstu, piemēram, satura veidotāji elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos un internetā, žurnālista jēdziena legāldefinīcija būtu jāpārskata, tādējādi sekmējot daudzveidīgās žurnālista profesijas aizsardzību.

Lai aizsargātu personas vai sabiedrības būtiskas intereses, tikai tiesa, ievērojot samērīgumu, var uzdot norādīt informācijas avotu (Preses likuma 22.panta otrā daļa un KPL 154.pants). Vienlaikus žurnālistam nav imunitāte attiecībā uz likuma pārkāpšanu (Preses likuma 25.panta 4.punkts), izņēmums varētu būt vienīgi tādā gadījumā, ja žurnālista eksperiments pārklājas ar izmeklēšanas eksperimentu, kur pēc izmeklēšanas darbību veicēja uzaicinājuma žurnālists

³⁴ Likums "Likums par budžetu un finanšu vadību". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/58057> [Skatīts: 09.12.2022.]

³⁵ Valsts kontroles likuma 1.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/62538> [Skatīts: 09.12.2022.]

³⁶ Augstākās Padomes 1990. gada 4. maija deklarācija "Par Latvijas Republikas pievienošanos starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/75668> [Skatīts: 09.12.2022.]

³⁷ Latvijas Republikas Satversme. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/57980> [Skatīts: 09.12.2022.]

varētu būt uzaicināts veikt eksperimentā iekļautās darbības un pēcāk ar procesa virzītāja atļauju tās publicēt (KPL 171., 172.pants un 375.pants).

Mediju plurālisma monitora secinājumos par Latviju 2022.gadā (MPM 2022) konstatēts, ka žurnālista profesijas standarta un tā aizsardzības jomā ir vidējs risks, ko nosaka vairāki apstākļi: "pirmkārt, LŽA aktīvi darbojas preses brīvības un redakcionālās neatkarības aizsardzībā, tomēr tā pārstāv nelielu mediju profesionālu daļu. 2022. gada sākumā LŽA bija tikai 139 biedri. Otrkārt, pandēmijas laikā reklāmu investīciju samazināšanās plašsaziņas medijos ir palielinājusi žurnālistu darba nestabilitāti, īpaši neaizsargāti ir brīvžurnālisti. Treškārt, lai gan Latvijā nav fiksēts neviens žurnālistu aizturēšanas vai slepkavības gadījums, žurnālisti saņem draudus un naidīgus uzbrukumus tiešsaistē, īpaši gadījumos, kad sniedz informāciju par sabiedrībā pretrunīgi vērtētiem jautājumiem (piemēram, vakcinācija, sabiedrības veselības pārvaldība, migrācija, dzimumu līdztiesība un viendzimuma attiecību regulācija)."³⁸

[2.3.2] Informācijas pieejamība

Vispārīgi žurnālistam ir tiesības vākt informāciju jebkādā ar likumu neaizliegtā veidā un no jebkura ar likumu neaizliegta informācijas avota (Preses likuma 24.panta 1.punkts). Informācijas saturu un pieejamību, kā arī kārtību kādā publisko tiesību iestādēm Latvijā ir pienākums sniegt informāciju nosaka 1998.gada 29.oktobra Informācijas atklātības likums.³⁹ "Lai gan pastāv stingrs tiesiskais pamats, kas aizsargā tiesības iegūt informāciju, žurnālisti ir sūdzējušies par valsts institūciju radītajiem informācijas pieejamības ierobežojumiem. Covid-19 pandēmijas laikā, kad gandrīz visas iestādes strādāja attālināti un preses konferences tika organizēti tiešsaistē, žurnālistiem bija vēl grūtāk iegūt informāciju no valsts amatpersonām. Žurnālisti arī apstiprināja [...], ka situācija saistībā ar piekļuvi informācijai COVID-19 pandēmijas laikā ir pasliktinājusies attālinātā darba dēļ. Īpaši sabiedrisko mediju ziņu žurnālisti atzina, ka tiešsaistes preses konferences un brīfingi ļava valsts amatpersonām izvairīties no sarežģītiem jautājumiem. Saeimas deputāti un ministri regulāri izvairījās atbildēt uz jautājumiem ārpus preses konferencēm."⁴⁰

Taču vienlaikus ar 2021.gada 7.janvāra Grozījumiem KPL pastiprinātas žurnālistu tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem (KPL 375.¹pants). Savukārt, ar 2020.gada 11.jūnija Grozījumiem KPL precīzētas žurnālistu tiesības fiksēt tiesas gaitu krimināllietā (KPL 484.¹pants). Tikmēr Civilprocesa likuma 152.panta ceturtajā daļā masu informācijas līdzekļu pārstāvjiem pat ir noteiktas priekšrocības tiesības būt klāt lietas iztiesāšanā.

Līdz ar to kopumā "vārda brīvības un informācijas pieejamības regulējums Latvijā atbilst starptautiskajiem standartiem."⁴¹

[2.3.3] Žurnālistu darbības tiesiskās aizsardzības efektivitāte Latvijā

Mediju plurālisma monitora secinājumos par Latviju 2022.gadā (MPM 2022) konstatēts, ka "aizsardzību pret naida runu sociālajos medijos raksturo augsta riska līmenis. Ir labi izstrādāts tiesiskais regulējums, lai cīnītos pret naida runu, taču nav īpašu noteikumu, kas vērsti pret naida runu tiešsaistē. Turklāt izskatītas vairākas tiesu lietas, kas saistītas ar naida runu un vajāšanu

³⁸ Rožukalne A. Digitālās ēras mediju plurālisma monitorings. 2022.gada ziņojums par Latviju. Pieejams: <https://doi.org/10.2870/765448> [Skatīts: 09.12.2022.]

³⁹ Informācijas atklātības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/50601> [Skatīts: 09.12.2022.]

⁴⁰ Rožukalne A. Digitālās ēras mediju plurālisma monitorings. 2022.gada ziņojums par Latviju. Pieejams: <https://doi.org/10.2870/765448> [Skatīts: 09.12.2022.]

⁴¹ Turpat

tiešsaistē [...]. Tomēr pastāv daudzi šķēršļi (piemēram, ilgs izmeklēšanas process, ilgi tiesas procesi), kas apgrūtina cīņu pret naida runu tiešsaistē Latvijā. [Tāpat] Latvijā trūkst datu par naida runu un vajāšanu vai agresīviem uzbrukumiem digitālajā vidē. Informācija ziņu medijos liecina, ka šo uzbrukumu skaits pieaug un biežāk tiek skartas sievietes. Žurnālisti ziņojuši par regulāriem uzbrukumiem [interneta vidē].”⁴²

Taču šim secinājumam Atzinha sniedzējs nevar piekrist, ievērojot to, ka, piemēram, krimināllietā, “kurā aktīvists Jānis Sondars apsūdzēts par pētnieciskās žurnālistikas centra “Re:Baltica” žurnālistes Ingas Sprīnges vajāšanu”⁴³, no pārkāpuma izdarīšanas brīža 2019.gada 20.novembrī līdz notiesajošam spriedumam pirmās instances tiesā – 2022.gada 11.martā⁴⁴ – pagāja vien 2 gadi un nepilni 4 mēneši – ieskaitot laiku, kurā cietusī vērsās Valsts policija, laiku kurā notika pirmstiesas izmeklēšana un kriminālvajāšanas un iztiesāšanas laiku.

[2.3.4] Eiropas Komisijas ieteikums par aizsardzības, drošības un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu žurnālistiem un citiem mediju profesionāļiem

Lai stiprinātu Eiropas Savienībā mediju brīvību un plurālismu, veicinot kopīgus un saskaņotus dalībvalstu centienus uzlabot žurnālistu un citu mediju profesionāļu aizsardzību un drošību un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu, Eiropas Komisija 2021.gada 16.septembrī pieņema ieteikumu Nr. (ES) 2021/1534 *par aizsardzības, drošības un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu žurnālistiem un citiem mediju profesionāļiem Eiropas Savienībā* (turpmāk – Ieteikums).⁴⁵

Lai uzraudzītu Eiropas Komisijas Ieteikuma īstenošanu Eiropas Savienības dalībvalstīs, saskaņā ar Ieteikumu 32.punktu dalībvalstīm ir noteikts pienākums sniegt visu attiecīgo informāciju (datus) par Ieteikumā ietverto norādījumu ieviešanu praksē līdz 2023.gada 16.martam, bet pēc tam pēc pieprasījuma.⁴⁶ Atzinuma sniedzēja rīcībā nav informācijas par to, vai Latvija ir iesniegusi attiecīgo informāciju par Ieteikumā ietverto norādījumu ieviešanu praksē. Tādēļ Atzinuma sniedzējs šī Atzinuma ietvaros vadās no *Mediju brīvības datiem*, tostarp ikgadējā Latvijas ziņojuma Eiropas Komisijas Tiesiskuma un patēriņāju ģenerāldirektorātam par tiesiskumu Latvijā⁴⁷, kas aplūkoti iepriekšējās nodalās.

Tomēr Eiropas Komisijas Ieteikumā Eiropas Savienības dalībvalstīm ietverti būtiski norādījumi kā žurnālistiem nodrošināt aizsardzību, drošību un pilnvērtīgas iespējas, proti:

1. Objektīvi, neatkarīgi, rezultatīvi, pārredzami un savlaicīgi izmeklēt un iztiesāt visus pret žurnālistiem bezsaistē vai tiešsaistē veiktos noziedzīgos nodarījumus, kā arī sadarboties un apmainīties ar informāciju, speciālajām zināšanām un paraugpraksi ar citām dalībvalstīm un – attiecīgos gadījumos – ar starptautiskajām iestādēm;

---

⁴² Turpat

⁴³ Tiesai nodod lietu pret jūtuberi Sondaru par žurnālistes Sprīnges vajāšanu Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/tiesai-nodod-lietu-pret-jutuberi-sondaru-par-zurnalistes-springes-vajas-anu.a436484/> [Skatīts: 09.12.2022.]

⁴⁴ Par žurnālistes vajāšanu tiesa apsūdzētajam piemēro prokurora prasīto sodu – īslaicīgu brīvības atņemšanu uz diviem mēnešiem Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/280884-par-zurnalistes-vajas-anu-tiesa-apsudzetajam-piemero-prokurora-prasito-sodu-islaicigu-brivibas-atnems/> [Skatīts: 09.12.2022.]

⁴⁵ Komisijas ieteikums (ES) 2021/1534 (2021. gada 16. septembris) par aizsardzības, drošības un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu žurnālistiem un citiem mediju profesionāļiem Eiropas Savienībā Pieejams: <http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1534/oj> [Skatīts: 29.12.2022.]

⁴⁶ Turpat

⁴⁷ 2022. gada ziņojums par tiesiskumu. Komisija sniedz konkrētus ieteikumus dalībvalstīm. Pieejams: https://latvia.representation.ec.europa.eu/jaunumi/2022-gada-zinojums-par-tiesiskumu-komisija-sniedz-konkretnus-ieteikumus-dalibvalstim-2022-07-13_lv [Skatīts: 09.12.2022.]

2. Izveidot atsevišķu – īpašu – sadarbības kārtību (protokolu) un/vai koordinācijas centru starp tiesībsargājošajām iestādēm un žurnālistiem (medijiem) un to apvienībām, lai efektīvāk novērstu draudus un uzbrukumus žurnālistiem un uz tiem pienācīgi reaģētu, tostarp nepieciešamības gadījumā nodrošinot tūlītēju, īpaši pētniecisko žurnālistu un viņu tuvieniku, aizsardzības pasākumus;
3. Bez maksas jānodrošina juridiskas konsultācijas, psiholoģisks atbalsts un droša patvēruma vietas žurnālistiem, ziņu aģentūrām un citiem mediju profesionāļiem, kuri saskaras ar draudiem, tostarp palīdzot žurnālistiem cīnīties pret draudiem un aizskarošu izturēšanos tiešsaistē, ieskaitot draudus un aizskarošu izturēšanos viņu dzimuma, dzimumorientācijas, etniskās vai sociālās izcelesmes un jebkuru citu iemeslu dēļ, izveidojot attiecīgus atbalsta punktus (dienestus) un veicinot to sadarbību Eiropas Savienības līmenī;
4. Jānodrošina, ka publiskās iestādes un struktūras rada caurredzamus, taisnīgus un nediskriminējošus nosacījumus un procedūras, kurus ievērojot, žurnālistiem un citiem mediju profesionāļiem apmeklēt preses konferences un līdzīgus pasākumus, uzdot tajos jautājumus un, arī ar digitaliem līdzekļiem, gūt piekļuvi dokumentiem un citai informācijai, kuri ir publisko iestāžu un struktūru rīcībā. Publiskām iestādēm vajadzētu būt izveidojušām skaidri identificējamus kontaktpunktus, kuros tiek nodrošināta piekļuve dokumentiem, kas viegli pieejami ar elektronisku līdzekļu starpniecību;
5. Jāveicina kompetenču un prasmju pastāvīgu attīstību visās profesijās, kas ir svarīgas žurnālistu un citu mediju profesionāļu aizsardzībai, kā arī jaizstrādā un jānodrošina apmācības moduļi tiesībaizsardzības iestādēm, tiesnešiem un prokuroriem, kā arī visām attiecīgajām iestādēm;
6. Nēmot vērā žurnālista profesijas nozīmi un lomu sabiedrībā, valstij jānodrošina rezultatīva sociālā aizsardzība un citi praktiski atbalsta pasākumi, un jāpalīdz radīt vidi, kas žurnālistiem un citiem mediju profesionāļiem, to vidū tiem, kuriem ir nestandarda nodarbinātības forma, būtu profesionāli labvēlīga, tostarp uzlabojot piekļuvi sociālajai aizsardzībai pret bezdarbu, slimībām, invaliditāti, darbnespēju un profesionālajiem riskiem, kā arī piekļuvi pensiju shēmām.⁴⁸

Minētie norādījumi ir būtiski un raksturo kā žurnālistiem nodrošināta aizsardzība, drošība un pilnvērtīgas iespējas, tomēr, ievērojot šā Atzinuma apjomu un sagatavošanas laika ierobežojumus Atzinuma sniedzējs šajā atzinumā objektīvi nevar iegūt, aplūkot un novērtēt visu minēto kritēriju datus un attiecīgo tiesisko regulējumu, bet ir gatavs sagatavot atsevišķu, izvērstu un motivētu atzinumu par situāciju attiecīgajos aspektos.

[2.4] Kopsavilkums

Būtu nepieciešams izstrādāt un pieņemt jaunu vienotu Latvijas mediju telpas tiesisko regulējumu – vienā tiesību aktā – ietverot tajā:

- a) vispārīgus mūsdienu preses brīvības jautājumus,
- b) mūsdienīgas žurnālista, medija un medija redakcijas pazīmes, tiesības un pienākumus, t.sk. sociālās garantijas, it īpaši attiecībā uz neatkarīgajiem žurnālistiem,

---

⁴⁸ Komisijas Ieteikums (ES) 2021/1534 (2021. gada 16. septembris) par aizsardzības, drošības un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu žurnālistiem un citiem mediju profesionāļiem Eiropas Savienībā
Pieejams: <http://data.europa.eu/eli/reco/2021/1534/oj> [Skatīts: 29.12.2022.]

- c) viena kopīga mediju regulatora un viena kopīga patstāvīga mediju ombuda institūtu un šo institūciju sadarbību ar citām publisko tiesību juridiskajām personām, it īpaši ar LR Generālprokuroru un Galveno valsts notāru,
- d) reklāmas un sabiedrisko attiecību sfēras jautājumus,
- e) līdztekus jau esošajiem normatīvajiem aktiem par personu atbildību, vispārīgi risinot atbildības jautājumus par pārkāpumiem mediju jomā.

Vienlaikus jaunajā Latvijas mediju telpas regulējumā būtu jānosaka noteikti horizontālās vai starpmediju koncentrācijas ierobežojumi, kā arī attiecīgi jāparedz sankcijas par šo ierobežojumu pārkāpumu no jaunizveidojamā vienotā regulatora puses, lai risinātu horizontālās koncentrācijas problēmu, it īpaši ziņu mediju nozarē. Turklāt šiem tirgus daļas ierobežojumiem ir jābūt vēl šaurākiem par šobrīd Konkurences likumā noteiktajiem, kā arī jābūt attiecināmiem uz dažādiem medijiem neatkarīgi no to segmenta vai platformas.

[3] Atzinuma sniedzēja tiesību atrunas

Atzinums par žurnālistu aizsardzības normatīvo regulējumu un tā pilnveidošanu Latvijas mediju telpā saistībā ar Eiropas Komisijas priekšlikumu *Eiropas Mediju brīvības aktam* sagatavots, nēmot vērā *Mediju brīvības datu kritērijus*, *EK Mediju plurālisma un mediju brīvības kritērijus*, kā arī Klienta dalīborganizācijas un spēkā esošos Latvijas un starptautiskās tiesību normas, un aplūkojot tikai ar šo jautājumu saistītos aspektus. Par citiem Atzinumā aplūkotajiem un citētajiem avotiem, kā arī šo avotu patiesumu Atzinuma sniedzējs atbildību nenes, labticīgi paļaujoties uz šo avotu autoru autoritāti un reputāciju attiecīgajos jautājumos.

Atzinums sniepts ierobežotā laika posmā ar ierobežotu piekļuvi pilnīgi visai informācijai un dokumentiem, kuriem varētu būt nozīme Atzinuma sniegšanā. Tādējādi Atzinumā atsevišķi aspekti objektīvi var būt neaplūkoti.

Atzinums sniepts par jautājumiem, kas tiesību normās regulēti neskaidri vai nav tieši regulēti vispār un par kuriem vēl nav izveidojusies vienveidīga tiesu prakse un doktrīna – tādēļ atzinumā pausts tikai Atzinuma sniedzēja šī brīža viedoklis, kas laika gaitā, mainoties regulējumam un/vai tiesu praksei u.c. apstākļiem.

Ar cieņu –

SIA “Zvērinātu advokātu birojs RER Lextal”
zvērināts advokāts, partneris

Jānis Ešenvalds